

Itä-Uudenmaan vammaisneuvosto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sosiaalisesta luototuksesta hyvinvointialueella. Lausunnon numerointi vastaa esityksen numerointia.

Sosiaalisesta luototuksesta annetun lain (1133/2022) mukaan luototuksen tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista.

Lain perusteella hyvinvointialueella on mahdollisuus järjestää sosiaalista luototusta osana sosiaalihuoltoa ja siinä laajuudessa mitä paikalliset tarpeet edellyttää. Sosiaalinen luototus tarjoaa sosiaalihuollolle uudenlainen työmenetelmän tukea pienituloisia ja vähävaraisia henkilöiden ja perheiden toimintakykyä sekä oallisuutta yhteiskunnassa. Tällä menetelmällä voidaan ehkäistä ja korjata taloudellisia ongelmia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tällä tavoin myötävaikuttaa hyvinvoinnin toteutumista hyvinvointialueella.

1.3 Sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet

Esityksessä mainitaan: ”Mikäli sosiaalisen luototuksen hakijalla ei ole riittävästi tuloja ja/tai varallisuutta välttämättömien menojen kuten terveydenhoitomenojen, kodin hankintojen, takuuvuokran, muuttokustannuksien tai vuokratien maksamiseen, eikä hän ole oikeutettu toimeentulotukeen, hän voi hakea tähän tarkoitukseen sosiaalista luottoa.”

Vammaisneuvosto muistuttaa, että terveydenhoitomenojen kohdalla tulee toteuttaa julkisen sektorin sotemaksujen kohdalla asiakasmaksulain 11§. ”Sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.”

Lain tavoite on huolehtia siitä, että henkilö ei joudu toimeentulotuen varaan, ja jos huojennusta tai poistoa käytetään vain toimeentulotukea korvaamaan, lain tavoite ei täyty, ja ihmiset edelleen joutuvat perintään, menettävät luottotietonsa terveydenhoitomaksujen takia tai eivät pysty hakeutumaan terveydenhoitoon lainkaan.

2.1 Takaisinmaksukyvyyn arviointi

Esityksessä kirjoitetaan, että tietyissä tilanteissa henkilön odotetaan realisoivan omaisuuttaan.

Liitteessä 1 sanotaan luoton saamisen edellyttävän perusturvaan kuulumattoman omaisuuden myymistä.

Vammaisneuvosto muistuttaa, että vammaisuus tai sairaus voi merkitä tarvetta esim. oman auton käyttöön kaupunkialueellakin, vaikka joukkoliikenne olisi olemassa. Vammaisten

kohdalla IPAD , TV tms mahdollistaa sosiaalisia kontakteja, koska ystävän piiriä ei ole olemassa lähetyvillä tai mahdollisuudet liikkua on rajalliset, sekä auttaa pysymään tietoisena yhteiskunnallisista asioista, ja toimii virkistysenä, kun muut virkistäytymismahdollisuudet ovat vaikeasti saavutettavissa.

Vammaisneuvosto muistuttaa, että toimeentulotuen tietämällä eläviltä henkilöiltä veisi kohtuuttoman ajan tai olisi täysin mahdotonta hankkia uudelleen jotakin esim aiemmalla palkalla hankittua, lahjaksi saatua tai perittyä omaisuutta, jos se luoton saamiseksi kerran realisoidaan. Erityisesti vammaisten ja pitkäaikaissairaiden, (mukaan lukien ne, joiden terveyden tilannetta ei ole kartoitettu lainkaan, tai kartoittaminen on jäänyt kesken) tilanteessa tulisi arvioinnissa ottaa huomioon toimintakyvyn luomat rajoitteet hyvään, ihmisarvoiseen ja mielekkääseen elämään.

4 Taloudellinen neuvonta ja ohjaus

Sosiaalinen luototus on monelle arka asia, varsinkin jos ei aikaisemmin joutunut hakemaan luototusta tai ollut velkakierteessä. Vammaiset ovat haavoittuva ryhmä. Riippuen vamman laadusta, vammaisen voi olla vaikeaa ymmärtää omaa kokonaistilannettaan.

Vammaisneuvosto esittää, että tarvittaessa varmistetaan, että vammaisen henkilö voi ottaa tukihenkilön mukaan neuvontatilanteisiin ja neuvotteluihin. Tukihenkilö voisi tarvittaessa tapaamisen jälkeen selventää asiaa tuen hakijalle.

Liite 1:

On hälyttävää, että esityksessä pidetään oikeana tilannetta, että henkilöllä ei ole varaa takuuvuokraan, terveydenhoitomaksuihin yms, mutta hän ei ole oikeutettu toimeentulotukeen. Viranhaltijat ilmeisesti tietävät tällaisia tilanteita olevan, jolloin syntyy velvollisuus ilmoittaa epäkohdasta vastuussa oleville tahoille alueen tai valtakunnan tasolle. Jos terveydenhoitomaksut ovat sellaisella tasolla, että ne muodostavat esteen hoidon saamiselle ilman lainoitusta, tai jos vuokraan liittyvät maksut ovat tasolla, joka estää asumisen niiltäkin, jotka eivät ole oikeutettua toimeentulotukeen, tulee laittaa käyntiin hinnoittelun korjaamisen prosessit.

Esityksen mukaan on tarkoitus suositella vapaaehtoista maksuhäiriömerkintää luottorekistereihin luoton takaisinmaksun ajaksi. Vammaisneuvoston kanta on, ettei tällaista suositusta pidä tehdä. Merkintä vaikeuttaa oleellisesti ja yllättävästi asioiden hoitamista, ja voi vaikeuttaa elämää entisestään ja tuoda tarpeettomia lisäkustannuksia tilanteessa, mikä on ristiriidassa luototuksen myöntämisen tavoitteiden kanssa. Luottohäiriömerkintä estää esim. puhelimen hankkimisen osamaksulla jne.

Neuvontaa annettaessa tulee sen sijaan asiakkaalle kertoa, millaisia vahingollisia seurauksia luottohäiriömerkinnöistä tulisi olemaan, jos sellaiseen tilanteeseen joutuisi.

Liite2 Hakemuslomake

Hakemuslomakkeessa on kohta lääkemenoilille. Reseptilääkkeitten lisäksi tulee huomioida ilman reseptiä hankittavat tarpeelliset lääkkeet, yksilöllisen tarpeen mukaiset ravintolisät yms. (ovat usein välttämättömiä, vaikka eivät reseptillä), hoitotarvikkeet ja muu yksilöllisesti tarpeen oleva apteekkitavara.

Liite 3**6.1 Luoton erityiset erääntymisperusteet / Maksujen viivästyminen**

Maksuviiveiden johtuessa luotonsaajan sairaudesta, työttömyydestä tai muusta niihin verrattavissa olevasta asiasta, johon luotonsaaja ei itse ole pystynyt vaikuttamaan, olisi kohtuutonta katsoa missään tilanteessa, että viivästymisen pituus, olosuhteet tms tekisivät tilanteesta hyvinvointialueen kannalta kohtuuttoman. Lauseke on poistettava, koska se asettaa erityisen heikkoon asemaan joutuneen luotonsaajan täysin kohtuuttomaan, ylivoimaiseen ja mahdottomaan tilanteeseen.

Liite 5 Valtuutus

Valtuutusta ei voi vaatia toistaiseksi voimassa olevana, vaan ainoastaan siihen saakka, kunnes luotto on maksettu takaisin.

IU vammaisneuvosto pyytää hyvinvointialueen toimijoita muuttamaan esitystä lausunnon osoittamilta osin.